

Sanat ve Yeni Toplumsal Hareketler

Toplumsal Hareketlere
Sanat Alanından Bir Bakış

Şebnem Sankır

Ankara 2023

Sanat ve Yeni Toplumsal Hareketler

Toplumsal Hareketlere Sanat Alanından Bir Bakış

Yazar

Şebnem Sankır

ISBN: 978-625-6444-15-7

1. Baskı

Ekim, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 478

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	5
GİRİŞ	7
BİRİNCİ BÖLÜM	17
Toplumsal Hareket Alanı: Kavramsal Tartışmalar.....	17
Toplumsal Hareketler Alanı: Teorinin Gelişimi.....	23
Kaynak Mobilizasyonu.....	26
Politik Olanaklar:.....	28
İKİNCİ BÖLÜM	31
Sanayi Sonrası Toplum ve Yeni Toplumsal Hareketler.....	31
Manuel Castells ve Yeni Dünya Düzeni.....	41
Alain Touraine ve Yeni Bir Paradigma.....	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	49
Yeni Toplumsal Hareketleri Yönlendiren Dinamikler.....	49
Küreselleşme.....	50
Çalışma Alanının Dönüşümü.....	53
Çevresel Etkiler.....	54
Kurumların İşlevsizleştirilmesi.....	55
Değerler Alanında Yaşanan Değişim.....	57
Haklar Alanında Yaşanan Erozyon.....	58

Yeni Toplumsal Hareketlerin Ortak Özellikleri.....	59
1. Talepler.....	61
2. Uluslararasılaşma.....	63
3. Stratejilerdeki Farklılaşma.....	65
4. İşleyiş Mekanizması-Organizasyonel Yapısı.....	66
5. Katılımcılar-Aktörler.....	67
Yeni Toplumsal Hareketlere Yönelik Yapılan Eleştiriler.....	70
BULGULAR	73
Sanat Alanı ve Toplumsal Hareketler.....	73
Kolektif Kimlik ve Sanat.....	78
4 Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Sanatın Araçsallaştırılması.....	92
Toplumsal Hareketin Finans Kaynağı Olarak Sanat.....	98
Toplumsal Hareketin Propaganda Kaynağı Olarak Sanat.....	99
Toplumsal Hareketlerde Farkındalık Yaratma Kaynağı Olarak Sanat.....	102
Hareketin Somutlaştırılması ve Sanat.....	106
Hareketin Görünürlüğü Artırma ve Sanat.....	108
Kitleleri Organize Etme, Seferber Etme ve Sanat.....	113
SONUÇ	117
KAYNAKÇA	123

ÖN SÖZ

Sanat toplumsal hayatın her alanında yer almasına rağmen sanatın diğer alanlar ile olan kesişimleri genellikle ihmal edilen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma sanatın toplumsal hareketler alanında nasıl ve ne şekilde yer aldığını anlamaya yöneliktir. Bu amaçla literatür çalışmaları üzerinden sanatın toplumsal hareketler alanıyla kesiştiği noktaları ortaya koyma ve analiz etmeyi hedeflemiştir. Yanı sıra, toplum ile sanat arasındaki ilişki üzerinden sanatın yeni toplumsal hareketler alanına yönelik katkılarını ortaya koymaktır. Sanat ve toplumsal hareketler alanının kesişme noktalarını analiz ederek toplumsal hareketleri anlamaya yönelik yeni bir niş alanı açma ve sanat alanının toplumsal çıktılarını, toplumun sanata verdiği rolleri, sanattan beklenmelerini anlamayı hedeflemektedir. Son olarak sanat ve yeni toplumsal hareketleri inceleyerek sanat sosyolojisi ve toplumsal hareketler alanında yapılmış olan Türkçe literatüre yeni bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Sanat ile toplumsal hareketler arasındaki ilişkiyi çalışmak bize birlikte oluşan ve ayrı düşünülemez olan toplum ve sanatı anlamak açısından da önemli bir pencere açmaktadır. En nihayetinde sanat ve toplumsal hareketin birbiri ile olan ilişkisi üzerinden toplumsal yapıyı, bu yapıyı oluşturan sosyal, kültürel, siyasal ve yapısal dinamiklerin anlaşılmasına yönelik bir perspektif sunmaktadır.

Bir bütün olarak bakıldığında, bu çalışma güneyinden kuzeyine, doğusundan batısına kadar dünyanın dört bir yanında yaşanmış toplumsal hareketlerin sanat ile olan kesişimlerini görmemizi sağlamaktadır. Benzer şekilde farklı hareketlerin kullandığı çeşitli sanat biçimlerini ve sanatın hareket kültürü içindeki konumunu anlama çabasını içermektedir.

Toplumsal hareketler alanına bakıldığında büyük bir külliyat karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma toplumsal hareket araştırmacıları tarafından bir kırılma noktası olarak da kabul edilen 1960 ve sonrasında görülen toplumsal hareketler ile sınırlı olup, yeni toplumsal hareketlerin sanat alanı ile olan ilişkisini ve bu iki alanın kesişme noktalarını anlama ve açıklama çabasını içermektedir. Bu amaçla bilimsel makaleler ve kitaplardan oluşan geniş bir literatürün analizi yapılmıştır. Analizler hem çeşitli sanat biçimlerinin toplumsal hareket kültürlerine ve toplumsal değişime katkılar sağladığını göstermekte hem de sanatın hareketler ile kesişim alanlarını ve içinde nasıl çalıştığını ve aldığı rolü ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, J. (2002). Art in social movements: Shantytown women's protest in Pinochet's Chile. *In Sociological Forum* (Vol. 17, ss. 21-56). Kluwer Academic Publishers-Plenum Publishers.
- Almeida, P. D. (2019). The role of threat in collective action. D. A. Snow, S. A. Soule, H. Kriesi, & H. J. McCammon (Ed.) içinde. *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements* (2.baskı, ss. 43-62). John Wiley & Sons.
- Becker, H. S. (2013). Sanat dünyaları (E. Evren, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Blanco, J. R. (2013). Reclaim the streets! from local to global party protest. *Revista de Estudios Globales y Arte Contemporáneo*, 1(1), 171-180.
- Bourdieu, P. (1999). Sanatın kuralları (N. K. Sevil, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Bourdieu, P. (2016/1981). *Sosyoloji Meseleleri*. (1981 Questions de sociologie). (F. Öztürk, B. Uçar, M. Gültekin ve A. Sümer, çev.). Ankara: Heretik.
- Bourdieu, P. (2018/2001). *Karşı ateşler-II*, Avrupa sosyal hareketi için.
- Bourdieu, P. (2021/1979). *Beğeni yargısının toplumsal eleştirisi*. Ankara: Nika.
- Brace, T. & Friedlander, P. (1992). Rock and roll on the new long march. Popular music, cultural identity

and political opposition in the People's Republic of China. R. Garofalo (Ed.) içinde, *Rockin' the boat: mass music and mass movements* (ss.115-128). South End Press.

Buechler, S. M. (1995). New social movement theories. *Sociological Quarterly*, 36(3), 441-464.

Bulubay, C. Bir Alt Kültür Olarak Rock Kültürünün Türkiye'deki Evrimi. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (7), 127-147.

Castells, M. (2007). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Binyılın Sonu* (Üçüncü cilt) (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Castells, M. (2006). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Kimliğin Gücü* (Üçüncü cilt) (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Castells, M., & İnce, M. (2006). *Manuel Castells'le söyleşiler*. (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Çetinkaya, Y.D. (2021). Tarih ve kuram arasında toplumsal hareketler. Y. Doğan Çetinkaya (Der.) içinde, *Toplumsal hareketler. Tarih, teori ve deneyim* (ss. 25-75). İletişim.

Chin-tao, Wu. (2014/2002). *Kültürün Özelleştirilmesi. İletişim Yayınları, İstanbul*.

Clammer, J.R. (2014). *Vision and society : towards a sociology and anthropology from art*. Routledge.

Cohen, J. L. (1983). Rethinking social movements. *Berkeley Journal of Sociology*, 28, 97-113.

Cohen, J. L. (2016). Strateji ya da kimlik: Yeni teorik paradigmlar ve sosyal hareketler. K. Çayır (Ed.) içinde, *Yeni sosyal hareketler* (ss. 101-120). Kaknüs

- yayımları. (*Strategy or identity: New theoretical paradigms and contemporary social movements*, ss. 663-716, 1985, Social Research).
- Cordes, H. & Selbin, E. (2019). Singing resistance, rebellion, and revolution into being: collective political action and song. O. Kaltmeier & W. Raussert (Ed.) içinde, *Sonic politics: music and social movements in the Americas* (ss.19-43). Routledge
- Corte, U., & Edwards, B. (2008). White Power music and the mobilization of racist social movements. *Music and Arts in Action*, 1(1), 4-20.
- Crossley, N. (2002). *Making sense of social movements*. Buckingham: Open University.
- Çayır, K. (2016). Toplumsal sahnenin yeni aktörleri: yeni sosyal hareketler. K. Çayır (Ed.) içinde, *Yeni sosyal hareketler* (ss. 11-30). Kaknüs Yayınları.
- De la Peza, M. D. C. (2019). Hip-hop in Ciudad Juarez, a form of political participation. O. Kaltmeier & W. Raussert (Ed.) içinde, *Sonic politics : music and social movements in the Americas* (ss.121- 141). Routledge.
- Deželan, T., & Maksuti, A. (2016). Humanist propaganda: The poster as a visual medium of communication used by 'new' social movements. *Romanian Journal of Political Science*, 16(2).
- Doerr, N., Mattoni, A., & Teune, S. (2015). Visuals in Social Movements. *The Oxford Handbook of Social Movements*, 557-566. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199678402.013.48>.
- Della Porta, D., & Diani, M. (2020/2006). *Toplumsal hareketler*. (Social movements). (P. Çakır ve C. Gülbudak, çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.

- Emmelhainz, I. (2013). Sanat ve kültürel dönemeç: özerk sanatın ve dava sanatının sonu mu?. A. Artun (Der.) içinde, *Çağdaş Sanat ve Kültüralizm* (ss. 171-188), İletişim.
- Enes, Ö. (2022). Kendin Yap (Do It Yourself/DIY) Akımının Punk Alt Kültüründeki Giyim ve Aksesuarlar Bağlamında İncelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 395-412 . DOI: 10.48146/odusbadiad.1074586
- Ertan, G., Siciliano, M. D., McGrath, E. C., & McGrath, M. (2021). Social networks and strike participation: A dynamic analysis of the Hollywood writers strike. *British Journal of Industrial Relations*, 59(4), 1108-1130.
- Everhart, K. (2012). Cultura-identidad: The use of art in the University of Puerto Rico student movement, 2010. *Humanity & Society*, 36(3), 198-219.
- Eyerman, R. (2002). Music in movement: Cultural politics and old and new social movements. *Qualitative Sociology*, 25(3), 443-458.
- Garofalo, R. (1992). Popular music and the civil rights movement. R. Garofalo (Ed.) içinde, *Rockin' the boat: mass music and mass movements* (ss.231-241). South End Press.
- Giugni, M., McAdam, D., & Tilly, C. (1999) *How social movements matter*. University of Minnesota.
- Güler, M. A., & Oran, S. (2020). Emeğin özneleşmesi bağlamında Türkiye'de politik rock'un gelişimi. *Emek Araştırma Dergisi*, Cilt 11, sayı 17, ss: 103-140.
- Hanna, J. L. (1990). Dance, Protest, and Women's "Wars": Cases from Nigeria and the United States. Guida

- West ve Rhoda Lois Blumberg (Ed.) içinde, *Women and social protest* (ss. 333-345). Oxford University.
- Heinich, N. (2013/ 2004). *Sanat sosyolojisi. (2004 La Sociologie de l'art)*. (T. Arnas, çev.). İstanbul: Bağlam.
- Inglehart, R. (2018). *Culture Shift in Advanced Industrial Society* (ss. 371-392). Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9780691186740-015>
- Jasper, J.M., Polletta, F (2019). The cultural context of social movements. D. A. Snow, S. A. Soule, H. Kriesi, & H. J. McCammon (Ed) içinde. *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements* (2.baskı, ss. 63-78). John Wiley & Sons.
- Jasper, J. M. (1997). *The art of moral protest: Culture, biography, and creativity in social movements*. University of Chicago Press.
- Jourdain, A. ve Naulin, S. (2016). Pierre Bourdieu'nün kuramı ve sosyolojik kullanımları (Ö. Elitez, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Johnston, H., Larana, E., Gusfield, J.R. (2016). Kimlikler, şikayetler ve yeni sosyal hareketler. K. Çayır (Ed.) içinde, *Yeni sosyal hareketler* (ss. 121-156). Kaknüs yayınları. (New social movements from ideology to identity, 1994, Temple University Press).
- Kaltmeier, O & Raussert, W. (2019). Introduction. In Olaf Kaltmeier & Wilfried Raussert (Eds.), *Sonic politics : music and social movements in the Americas*. Routledge
- Lizé, W., & Renard, F. (2016). Cultural consecration and legitimation—Modes, agents and processes. *Poetics*, (58).
- Makal, A. (2018). İnsan Hakları/Sosyal İnsan Hakları, Sosyal Mücadeleler ve Müzik. *Calisma ve Toplum*, 57(2).

Mathieu, L. (2019). Art and social movements. D. A. Snow, S. A. Soule, H. Kriesi, & H. J. McCammon (Ed.) içinde. *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements* (2.baskı, ss. 354-367). John Wiley & Sons.

McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1977). Resource mobilization and social movements: A partial theory. *American journal of sociology*, 82(6), 1212-1241.

Mehring, F (2019). "Only a Pawn in their game?" Civil rights sounding signatures in the summer of 1963. In Olaf Kaltmeier & Wilfried Raussert (Eds.), *Sonic politics : music and social movements in the Americas*. (ss.51-72). Routledge

Melucci, A. (1985). The symbolic challenge of contemporary movements. *Social research* , 789-816.

Melucci, A. (1995). The process of collective identity. H. Johnston, B. Klandermans (Ed.) *Social movements and culture* (ss. 41-63). University of Minnesota Press

Melucci, A. (2016). Çağdaş hareketin sembolik meydan okuması. K. Çayır (Ed.) içinde, *Yeni sosyal hareketler* (ss. 75-100). Kaknüs yayınları. (*The Symbolic Challenge of Contemporary Movements*, ss. 789-816, 1985, Social Research, 52/4).

Menger, P. M. (2006). Artistic labor markets: Contingent work, excess supply and occupational risk management. In Victor A. Ginsburgh and David Throsby (Ed.), *Handbook of the Economics of Art and Culture I* (ss. 765-811). Elsevier B.V.

Mureşan, R., & Sălcudean, M. (2019). The involvement and the role of art in the# rezist civic actions in Romania. *Revista Trnasilvania*, 9, 2019.

Offe, C. (1985). *New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics* (1985). *Social Research*, 52:4.

Pichardo, N. A. (1997). *New social movements: A critical review. Annual review of sociology*, 411-430.

Proust, S. (2010). *Mobilization of Artists and Understanding of the Political Field: Struggles Around the Contract Work System. International Journal of Politics, Culture, and Society*, 23, 113-126.

Reed, T. V. (2005). *The art of protest: Culture and activism from the Civil Rights Movement to the present. University of Minnesota Press.*

Roussel, V. (2007). *Occupational logics and political commitment: American artists against the Iraq war. International Political Sociology*, 1(4), 373-390.

Roy, W. G. (2010a). *Reds, Whites, and Blues. Social Movements, Folk Music, and Race in the United States. Princeton University Press.*

Roy, W. G. (2010b). *How social movements do culture. International Journal of Politics, Culture, and Society*, 23, 85-98.

Scholl, C. (2015/2010). "Bakunin'in Zavallı Kuzenleri: Sanat Yoluyla Taktiksel Müdahale", *Küresel Ayaklanmalar Çağında Direniş ve Estetik içinde*, der. Begüm Özden Fırat ve Aylin Kuryel, çev. Birkan Taş (İstanbul: İletişim Yayınları sanathayat dizisi, 2015); <https://www.e-skop.com/skopdergi/bakuninin-zavalli-kuzenleri-sanat-yoluyla-taktiksel-mudahale/1586>

Seçkin, B. (2021). *Ezilenlerin şenliğinde sahne almak. Y. Doğan Çetinkaya (Der.), Toplumsal hareketler. Tarih, teori ve deneyim.*(ss. 479-512). İletişim

- Sinigaglia, J. (2007). The Intermittent Workers' Movement: Between a Demobilizing Precarity and Mobilizing Precarious Workers. *Sociétés contemporaines*, 65(1), 27-53.
- Snow, D. A., Soule, S. A., Kriesi, H., & McCammon, H. J. (2019). Introduction: mapping and opening up the terrain. D. A. Snow, S. A. Soule, H. Kriesi, & H. J. McCammon (Ed.) içinde. *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements* (2.baskı, ss.1-17). John Wiley & Sons.
- Staggenborg, S., Eder, D., & Sudderth, L. (1993). Women's culture and social change: Evidence from the National Women's Music Festival. *Berkeley Journal of Sociology*, 38, 31-56.
-
- 130
-
- Steinberg, M. W. (2004). When politics goes pop: On the intersections of popular and political culture and the case of Serbian student protests. *Social movement studies*, 3(1), 3-29.
- Steinitz, M. (2019). "Calling out around the world": how soul music transnationalized the African American freedom struggle in the black power era (1965-1975). In Olaf Kaltmeier & Wilfried Raussert (Eds.), *Sonic politics : music and social movements in the Americas*. (ss. 88-106). Routledge.
- Szemere, A. (1992). The politics of marginality. A rock musical subculture in socialist Hungary in the early 1980s. In R. Garofalo (Eds.), *Rockin' the boat: mass music and mass movements* (ss.93-114). South End Press.
- Tarrow, S. (2021). Köklü kozmopolitler ve ulusötesi aktivistler. Y. Doğan Çetinkaya (Der.), *Toplumsal hareketler. Tarih, teori ve deneyim*.(ss. 123-151). İletişim

- Thompson, A.K. (2013). Romantizmin Yankısı: Eylemci Sanat ve Burjuva Hayat Deneyiminin Sınırları (Çev. Elçin Gen). Sayı 5. e-Skopdergi. <https://www.eskop.com/skopdergi/romantizmin-yankisi-eylemci-sanat-ve-burjuva-hayat-deneyiminin-sinirlari/1588>
- Tilly, C. (2021). Toplumsal hareketler 21.yüzyıla giriyor. Y. Doğan Çetinkaya (Der.), *Toplumsal hareketler. Tarih, teori ve deneyim.*(ss. 153-197). İletişim.
- Tilly, C. (1999). From interactions to outcomes in social movements. M. Giugni, D. McAdam, and C. Tilly *How social movements matter.* (ss. 253-270). University of Minnesota Press.
- Touraine, A. (2005/2007). Bugünün dünyasını anlamak için yeni bir paradigma. (Çev. Olcay Kunal). YKY, İstanbul.
- Touraine, A. (1992/2004). Modernliğin eleştirisi (Çev. Hülya Tufan). YKY, İstanbul.
- Touraine, A. (1988/2016). Toplumdan toplumsal harekete (Return of the actor). K. Çayır (Ed.) içinde. *Yeni sosyal hareketler.* Kaknüs.
- Vila, P. (1992). Rock nacional and dictatorship in Argentina. In R. Garofalo (Ed.), *Rockin' the boat: mass music and mass movements* (ss.209-229). South End Press.
- Vélez-Vélez, R., & Villarrubia-Mendoza, J. (2019). Interpreting mobilization dynamics through art: A look at the DREAMers Movement. *Current Sociology*, 67(1), 100-121.